

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm
Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

29 de Capellanis, capellis, & oratoriis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

omnes Christianorum domus. & potissimum ecclesiasticarum personarum, *can. 1. 4. 2. dist.* omnes namque peregrinos & pauperes suscipere ex Dei mandato teneantur. *Exord. h. 109.* enim, auctore Suida, est, *res h. 109. d. 1. ad v. h. 109.* quod suscipit hospites. Sunt loca etiam eius rei causa publice, fundata in hospitalia rediitibus in peregrinos & in iter ageres pauperes distribuendis, tunc opiparum, & redivas abundans hospitale in Aluerna, in montibus Albraticis per civitates quoque propria peregrinorum hospitalia dicta ut plerumque D. Jacobi, quod proficiscentibus ad votum Compositellanum D. Jacobi inferuunt. *¶ Tradunt Leo, & Anthemius Cæsares, Zoticum* quendam primum huiusmodi nutriendi publice peregrinos modum constituisse, & locum exedificasse, ad cuius hospitium pii, vel hospitalis similitudinem cetera hospitalia redacta tunc fuerunt. *in l. omnia, 33. de epis. & cler. C. Hospitalium* quædam sunt privata, quædam publica. *¶ Eratque etiam ius hospitii inter gentes, publicum & privatum gratis exhibitum, amicitie in eundem & conferendæ causa. Nam & hospitium publicum gratuito a civitate vel republica præbeatur interdum extraneis, & altarium civitatum vel oppidorum incolis, ut de republica benemeritis, eratque pro sanctioris amicitie pignore ius hospitii & tessera hospitalis, ut notat Budæus, in *annot. a. posteriori. ad l. postlim. de captivis, P. ex Livio, in 5. & 7. de bill. Macedo. & Cicerone. alio. vltima in Verrem. Meminit & de eo iure Pomponius Iurifconsultus, in d. l. postlim. de captivis, in P. Scribit & Herodotus Milesiorum & Sybaritarum civitates maxime hospitio fuisse constitutas. Herodotus, in 6. legimus iusigne hospitii fuisse dexteras, sicque scribit Corn. Tacit. lib. 17. annal. quem alii primum constituisse, *historia. Misera civitas Lingunum veteri instituta, dona legionibus (scilicet Gallis) dexteras hospitii insigne, cum enim fidem exigimus dexteram iugimus, fides autem ab hospite prius requiritur quam cum eo vivamus. Et ideo ante dextera iugebantur, & tessera hospitalitatis dexterarum coniunctio: innuit & illud Virgilius, 3. *Æneid.****

Iugimus hospitio dexteras, ac tecta subimus.

Cicero etiam pro domo sua ait: *Quintus Martius signum concordia fecerat, idque in publico collocarat, dextera hospitii insigne. Quare & inter militaria signa eorum, fuit & manus haste imposita. Fuerunt & inter privatos & familias, iura hospitii muræ, atque in signum amicitie antiquæ eius rei conferabant tesseras, signa videbant, quibus etiam post multum temporis se inter noscebant, & beneficiis, *vide Gell. lib. 5. cap. 13. postea filios afficiebant. ¶ Inter Christianos tessera hospitalis, & qua nos veros proficiterum Dei servos, & ipse nostrum se exhibet amicum, sanctissimi pauperes, cum quibus Deum ipsum, & Dominum Iesum Christum hospitium suscipimus, & qua ab eo agitata tessera speramus, eum ipsam nos in suam æternam mansionem recepturum. *Matthæi, c. 25. can. 1. & 2. 4. 2. dist.* Et hoc modo hospitalitatem commendatur post Dominum Apostoli, ut monet Petrus Petrus, *hospitales simus invicem, sine murmuratione. 1. D. Pet. 4. Item Dicitur Paulus & verbis, & exemplis impellit: D. Paul. ad Hebræos, c. 13. can. offerbat, 3. 2. q. 7. Hospitalitatis, inquit, nolite oblivisci: per hanc enim placuerunt Deo, angelis hospitio susceptis. Et D. Ioan. quædam, *epist. 3. c. 1. c. si quis despicit, 4. 2. dist.* nomine Diotropem detestatur, quod non susciperet fratres peregrinos, & eos qui suscipere prohiberet.***

*¶ Fiebant & olim frequentia convivia pauperibus, quæ a d. 1. dicebantur, d. cap. si quis despicit: ex concilio Gangrensi, quod Deus iussisset vocari ad convivia pauperes. D. Luc. 2. 4. Erant & agapæ, convivia quæ inter Christianos fiebant olim in iuvæ caritatis fundæ causa, & sæpe cum dominica cæna coniuncta, *vide Tertull. advers. gentes. Quæ postea ne fieret in dominicis locis seu vestibulis ecclesiarum, atque in illis accubitus sternere vel edere prohibuit est concilio Constantino politano, 6. can. 7. vide & D. Chrysost. in Panegyrica orat. super c. 5. Esa. ¶ Lex erat Leucanorum Christianismo proxima, si sub occasum solis veniret peregrinus, volueritque sub tectum alicuius discurrere, & is hominem non susceperit, multetur, & penas huius in hospitalitatis. *Etian. lib. 4. de varia historia, cap. 1. ¶ Hospitalium rursum publicorum, quædam in titulum beneficii conceduntur hospitalariis, quædam tantum administrationis ratione. *Felin. in cap. de quarta, num. 13. de prescrip. probat. & cle. quia contingit, de relig. dom. Comes, ad regulam Cancell. de trienna post. q. 1. Beneficium dicitur ex institutionis vel fundationis, ut plerumque constitutione, ecclesia edificata inibi, quando est videlicet in ea pinnaculum seu campanile cum campana publice pulsata ad convocandos homines divini officii****

causa, *Panor. in cap. patientibus, de priviil. aut si in hospitali sit altare fixum & consecratum. Felin. in d. c. de quarta, ut & in ca. tuarum, de priviil. Videtur namque pars aliqua hospitalis reddituum assignata præposito officii divini ratione, & in gratiam oratorum & laborum subeundorum. Quo fit, ut tunc beneficii appellatione veniat & comprehendatur hospitale, *gloss. in cap. 2. de decimis, ap. Clementem. Alioquin his non concurrentibus, hospitale potius pius locus, quam beneficium dicitur. *gloss. in ca. d. stendiosam, in verbo beneficiis, de iudi. in Clementinis. ¶ Si modo constructus sit auctoritate episcopi loci, can. ad hac de relig. domi. lib. 3. Decreta, titu. 36. cap. quidam. 18. q. 2. sine eius licentia nemo pius locum excitare, vel oratorium edificare potest, *videnda hac de re glossa antiqua, in titu. de tabula pendente in choro, in pragma. sanc. probat. & cap. nemo, de consecra. dist. 1. in quo publice perficitur divinum officium & sacra liturgia: privatim enim cuique habere licet. can. unicuique, de consecra. dist. 1. Et & aliquando hospitale annexum ecclesie: vel contra, ecclesia hospitali: & tunc pro oblatuio beneficii gaudet privilegio, *Felin. in ca. de quarta, numer. 4. de prescrip. & onere. Potro quæ hospitalium publicorum privilegia sunt, & quando illa familia sunt ecclesiasticis, explicat Felin. in d. c. cap. de quarta, num. 3. & seq. Exigit tamen Ioan. de Selva, tract. de benefi. part. 3. q. 57. antequam beneficium d. cessit hospitale, quamvis sit religiosorum, ut sit spiritualium, & consecratum ad præsentationem laici.*****

*¶ Cura hospitalium, ut secundum constitutum illis legem regantur, iure ad episcopi sollicitudinem, non magistratum laicorum pertinet. *Pet. de Anc. consi. 343. inci. oportet primo inquirere, circa finem cap. de Xenodochiis, de relig. dom. Si tamen episcopi vel eorum vicarii negligentius in ea cura se gerant, quam par sit, receptum est & de his magistratus ordinarius cognoscere, *clemen. quia contingit, de relig. dom. atque constitutione regia Francisci primi, mandata est iurisdicctio iudicibus regis ordinariis locorum vel proximioribus hospitalium, ut inquirent & statuunt de administratione eorum. *Pardonan. du Roy Francois, sur la reformation des hospitaliulx.****

*¶ Quin & hodie curæ supremae senatus Gallie primo iudicio ut ordinarii de causis hospitalium & pauperum cognoscunt: & ut pragmatici dicunt, *en premiere instance, ob personarum privilegium: exemplo principis, cuius auctoritatem superiorem senatus refert ut pars corporis eius, l. quisquis, 5. ad legem Julia. *Maisistat. C. l. humanum esse, de legib. C. qui & ex libello, summarie & de plano de pauperibus & aliis miserabilibus personis cognoscit. *l. quando Imper. inter pupil. & viduus, lib. 3. C. in. 14.****

*¶ Si administratio hospitalis non sit beneficium, ex laicorum ut plerumque decreto, ex lege, fundatione & auctoritate magistratum cum consilio episcopi illa cõceditur: si autem sit beneficium patronatum, ad præsentationem patronorum, fit per episcopum præfecti in titutio. Exstat & constitutio Caroli Magni de regalibus in hæc verba: *De monasteriis & Xenodochiis, que per diu: sos comites esse videntur, ut regalia sint, & quicumque ea habere voluerint, ea per beneficium regis habeant. in capitularibus Caroli Mag. capitulari. præcipit rex de quibusdam causis. ca. 6. In concilio Tridentino, De hospitalibus lex hæc posita: *Omnes ecclesiasticæ ordinis hospitalitatis officium pro beneficiorum proveniunt, & fundationis præcepto admittunt. Administratio autem hospitalium uni & eidem persona ultra triennium desinceps non committatur, nisi aliter in fundatione cautum reperitur. In concilio Trident. in 8. sessio. & in Decreti, reformatio generalis can. 8.***

De Capellanis, Capellis, & Oratoriis.
Cap. 29.

- 1 Capella, capellania, & capellanus unde dicuntur.
- 2 Capelle, & capellania differentia.
- 3 Ecclesia aduatrix quando parochia addatur.
- 4 Succellum unde dicitur.
- 5 Capelle secularitate & prophane.
- 6 Capellania duplex, & cum plebe, & sine plebe.
- 7 Ades sacre tantum auctoritate Dei consecrantur, & eriguntur quare.
- 8 Sacrum locum privatus quare non faciat sua auctoritate, eod. Dedicare quid, & a quibus ades sacre & votorum fiebant.
- 9 Pontificatum gerent Imperatores Romani paganorum quare.
- 10 Pontifices soli nunc templa dedicant.
- 11 Capellania secularis quare.

- 12. Capellani dicti sacerdotes.
- 13. Capellanorum Pape qualitas, & varii ordines.
- 14. Auditores sacri palatii qui iuram. pontif.
- 15. Auditores Rota qui, & quot.
- 16. Capellani titulo tenui.

Capellanus ꝛa capellania, & capella cui præficitur, nominatur, c. 1. de capellis monach. li. 3. Decret. tit. 37. item ab officio siue beneficio, & capellania. Capella a quibus, *Archidiacono. in can. concedimus, de consecrat. dist. 1. Rebuss. in tracta. de paci. possess. num. 89.* dicta quasi capiens laicos, seu populos: vel capiens laudem: vel secundum Præpositum, *Præpositus in can. presbyter, 23. dist. a cap. dini Martiniaut a caprimis pellibus, quibus olim altaria tegebantur, secundum Archidiaconum. Archidia. in can. plures, 16. q. 1. gloss. in d. f. can. concedimus.* Arbitratur & a simplici recto, quod oratorium campestre operitur, lateribus vnde quaque patentibus, & parulis. Tectam enim Gallis simpliciter dicitur *chapelle*, a capite: vnde & formata alia nomina, *chapau, chape, &c.* Aut capella locus, qui minoris spatii sit, quam ecclesia: quod tot homines non capiat, vt ecclesia. Ita altare capella est, *ea. quaestum. & ca. pen. 1. q. 3. Ioan. Andre. in can. de success. ab intest. a. & præbenda cum onere quotidie celebrandi sacram liturgiam, ca. significationum, cap. 17. de præb. oratorium. c. auctoritate, de pruis. in Sex. quod in eo loco orationes, non alie res profana peragi debeant. can. pen. & fin.*

¶ Capella a capellania, secundum *Rebuffam, Rebuss. in s. vita as morum honestu. situ. de forma manda. apostolic. in concord. diff. 1. r. quod capella dicitur possit quilibet ecclesia parochialis per se consistens, vt explicat etiam Clemens quintus ex concilio Viennensi, clementi. 1. de excessu. prælator. si modo collegiata non fuerit, ex sententia Panormitani. Panormita. in c. nobis, per illum rex. de iure patrona. At Capellania dicitur soleatilla, quæ non est per se, sed est intra aliam ecclesiam fundata & constructa. Sic putat *Rebuffus* capellam proprios habere fines & secretos ab alia ecclesia: capellaniam autem esse ecclesiam intra fines alterius adificatam, veluti auxiliarem, appendicem, sacellum, ædiculam, oratorium. ¶ *Quemadmodum ꝛa aliquando latius quam pat. sit patetibus finibus ecclesie parochialis, minor intra fines extruitur ecclesia: forsan vel quod hyeme interceptur parochis iter, ne possint ad matricem ecclesiam venire, vel inuibus, vel a quarum copia. Quare a sacerdote matricis ecclesie, in adiutrice illa addita præficitur diuini officii causa quidam presbyter cum clerico, ca. ad auentiam, de eccles. adificam. qui sacerdoti paroco sit subditus. glo. 3. in c. eam re, de sta. & quaest. ¶ Capella, sacellum dicitur quoque Latine loquentibus potest: quod sacellum sit paruis locus cum ara consecratus, composito nomine, auctore *Trebatio*, & sacro & cella, quasi sacra cella, quanquam *Gellius* a sacro sacellum diminutum dicit. *Gellius. li. 6. cap. 12.***

¶ Capellæ quædam dicuntur spiritualitate, seu ecclesiasticæ: quædam profanæ, seu seculares. Spiritualitatem seu ecclesiasticam eam dicimus, quæ auctoritate episcopi est ordinata & fundata, quo casu habet formam beneficii ecclesiastici, *can. quaestum, 1. q. 3.* & proinde non possit donari vel concedi a patronis seu fundatoribus, inconsulto episcopo, videlicet sine institutione episcopi dicitur *can. cum laicus. & c. nobis, de iure patronat. ca. frequenteribus, de institutione. ¶ Capellania hæc duplex, & cum plebe subdita. in c. 1. de capell. monacho. & sine plebe, cum onere tamen officii diuini sibi diuini existens, atque in postrema hac specie, si non habeat in fundatione dictam legem assiduitatis, quam vocant residentiam potest præfectus per aliam munus impositum implere. *Nicol. Boer. cons. 31. num. 4. & 6.* Iure ethnicorum erant huiusmodi quoque gentilitia sacerdotia, quæ patronata nobis, per familias aliquas præuentibus & redditibus donata, & exornata. *Meminit Cicero, pro domo, & de arusp. respons.**

¶ Ab episcopo inter Christianos tantum, sacræ ædes & ædificula dedicantur & consecrantur, non auctoritate propria cuiusque, *cano. nemo, de consecrat. dist. 1. ne prætextu religionis superstitione vel error irrepat in mentes hominum, vno quoque fanum & locum & modum colendi sibi arrogante. Quemadmodum de Micha legitur, Iudic. c. 17. neve sacra in honeste & illegitime & cum abusa singulis tractentur, aut sine reuerentia. Quod ne fiat & dedicatio cauet publica. ¶ Nihil enim aliud est dedicare, quam vtendi in idum legitimum facere, secundum *D. Chrylostomum, in epist. ad Hebræos.* adhibitis publicis orationibus & supplicationibus. Exemplumque eius rei in lege diuina prostrat in sanctificatione arce & tabernaculi Dei, *Exod. cap. 40. & templi 3. Reg. 8. & 1. Esdra, 6. & 1. Macha. 4.* Iussit enim Deus, ne sacrificaretur in omni loco, sed in loco quem dominus elegerit in vna tribuum. *Deus. 12.* Lex erat etiam idololatrarum & 12. tab. nemo Deo separatis habet: nouos, aut alienigenas, quod id confusio nem pareret. *Cicero 2. de legi. Liuius idem narrat, libr. 39.* sæpe ætate a uorum negotium magistratibus datum, vt sacra externa fieri vetarent. Et *Iosephus* scribit, contra *Apion.* Perlas olim religioni peregrinæ irrogasse capitis pœnas. Apud Romanos etiam in politia religionis seu idololatriz, ante constitutum imperium, non nisi per duumuiros vel ædiles sacros licebat dedicare. Ita apud *Liuium* legimus, *libr. 6. deca. 1.* ædem Martis Gallico bello votam, dedicatam fuisse a *Ti. Quinto* duumuiro sacris faciendis. Et rursum, *Liuius, libr. 3. deca. 3.* duumuiros creatos, *M. & C. Attilios*, qui ædem Concordiæ, quam *Lælius Manlius* prætor vouerat, dedicarent. Iterum, *Fabrum* duumuirum esse iussu a senatu, vt dedicaret ædem *Veneris Ericiniæ*, quam *Q. Fab. Dictator* vouisset. *Munus & id fuit summorum illorum pontificum, item consulum, & subinde imperatorum. Sed pontifices verba præbant. Et consensu, ait Liuius, d. libr. 3. deca. 3.* populi, *Cornelium Barbatum* Pontif. Max. ia dedicatione templi Concordiæ, verba prætere, cum more malorum negaret, nisi imperatorem aut consulem peste templum dedicare. *libr. 9. deca. 1.* Meminit *Flauius Vopiscus, Aurelianus* ita mandasse, ego ad senatum scribam, qui mittat pontificem, qui dedicat templum. *Flauius Vopiscus, in historia & epistola Aurelia. ¶* Fiebat ergo dedicatio templi per imperatorem aut eius iussu, sacra loca, *9. de r. diuis. P. li. 1. in possessio. legator, li. 36. P. tit. 4.* maxime si de loco publico in sacrum conuertendo agebatur, vel de priuato dedicando. Atque ideo Romani Imperatores, suorum idolorum gerebant summum pontificatum, & inaugurabantur omnibus sacerdotiis, nec alia ratione, quam vt haberent omnes religiones & sacrificia in sua potestate, & manu. *Dion. Cassius, li. 53. Hist.* Quod & in regno *Ægyptiarum* aliquando obtinuit. *Pla. li. ciuili vel de reg. no. Aristot. 3. Politic. cap. 10.* ¶ Postquam autem *Cæsar* Christianam colere religionem, ex *Iustiniani* etiam sanctione cautum, nisi auctoritate pontificis dicitur esse loci sacri fieri dedicationem. *S. sacres, de rer. diuisio. ap. Iust. in. Quod firmavit Vibianus tertius & alii pontifices summi. cap. ad hoc, & cap. 1. de relig. domib. ca. 2. de consecra. eccle. can. nullus, ca. altaria, in 2. de consecra. dist. 1. melius in ca. auctoritate, 4. de pruis. in Sexto. §. 1. ut nullus fabricet orat. domus prætor vol. episcopi in auct. colum. §. 1. 16. cons. nouel. 67.* Vt eius prudentia cultui diuino in futurum & clericis conlatur. *d. c. nemo, de consec. dist. 1.* Hicque curabit eo modo fieri quod aduocant *Epictetus, Arrius in enchiridio Epistolæ.* libere & sacrificare secundum patrios mores vnum quemque, pure, absque lascinia, absque negligentia, non parce, non supra facultatem. Et proinde iubet ius episcopi, vt altaria sub memoria martyrum publice falso adificata deiciant. *can. placuit, de consec. dist. 1.* Quod hodie nec priuatus, nec publica populi auctoritas absque episcopo, possit locum sacrum facere, sicuti olim. *Martian. in l. in tantum, 6. §. 5. & Vlpian. in l. sacra loca, 9. de rer. diuis. l. 3. §. si quis in sepulcro, de sepul. violato, P. ¶* Capellania itaque secularis erit, quæ per laicos, in suis fundis & domibus fundatur, & destinatur alicui sacerdoti: vt tibi alicui cultui diuino inferuiat, eiusque nomine stipendia aliqua percipiat, idque sine auctoritate dicitur sancti episcopi. Quare fundatio hæc, profana tantum est: aut legatum pium tantum, vt ait *Ioannes Faber, in §. nullius, de rer. diuis. Quare* inconsulto episcopo, nutu patroni vel heredis concedi poterit presbytero, cui libebit: vt notat *Guido Papzus, quaest. 187.* Neque episcopus, qui visitando & circumueundo dicitur ab ecclesiis quippiam exigit visitationis iure, poterit ex huiusmodi priuato oratorio quicquam capere aut petere, *cap. si de cons. ap. Grego.* quia nec huiusmodi capellæ seculari liceat habere insignia ecclesiæ, campanam, aut pignaculum, seu campanile ex prohibitione *Celestini. cap. parentibus, cap. 16. de pruis. lib. 5. Decret. tit. 33.* Sed hinc de his capellis plura dicere superledebo: videto de illis *Mathæum Pacum*, tractat. de mandatis apostolicis, quinta parte, numero 32. & sequentibus. Quæ refert ad capellanos dictos ratione beneficii vel sacelli: vnde nascitur ius patronatus ecclesiasticum, de quo alibi diximus. ¶ Alii porro capellani sine sacerdotio & capella aliqua, vel abique reddito ex capella, sunt. In Gallia alicubi, capellani dicuntur, & sacerdotes omnes, sine sacerdotio, vt apud nos *Tectofages.**

¶ Sunt & capellani Pape diuersi generis, & privilegii. *Io.annes Gallus, in quaest. decis. per Arestia parlati 9. 31. ubi & de eorum benefici-*

capellanus ꝛa capellania, & capella cui præficitur, nominatur, c. 1. de capellis monach. li. 3. Decret. tit. 37. item ab officio siue beneficio, & capellania. Capella a quibus, *Archidiacono. in can. concedimus, de consecrat. dist. 1. Rebuss. in tracta. de paci. possess. num. 89.* dicta quasi capiens laicos, seu populos: vel capiens laudem: vel secundum Præpositum, *Præpositus in can. presbyter, 23. dist. a cap. dini Martiniaut a caprimis pellibus, quibus olim altaria tegebantur, secundum Archidiaconum. Archidia. in can. plures, 16. q. 1. gloss. in d. f. can. concedimus.* Arbitratur & a simplici recto, quod oratorium campestre operitur, lateribus vnde quaque patentibus, & parulis. Tectam enim Gallis simpliciter dicitur *chapelle*, a capite: vnde & formata alia nomina, *chapau, chape, &c.* Aut capella locus, qui minoris spatii sit, quam ecclesia: quod tot homines non capiat, vt ecclesia. Ita altare capella est, *ea. quaestum. & ca. pen. 1. q. 3. Ioan. Andre. in can. de success. ab intest. a. & præbenda cum onere quotidie celebrandi sacram liturgiam, ca. significationum, cap. 17. de præb. oratorium. c. auctoritate, de pruis. in Sex. quod in eo loco orationes, non alie res profana peragi debeant. can. pen. & fin.*

¶ Capella a capellania, secundum *Rebuffam, Rebuss. in s. vita as morum honestu. situ. de forma manda. apostolic. in concord. diff. 1. r. quod capella dicitur possit quilibet ecclesia parochialis per se consistens, vt explicat etiam Clemens quintus ex concilio Viennensi, clementi. 1. de excessu. prælator. si modo collegiata non fuerit, ex sententia Panormitani. Panormita. in c. nobis, per illum rex. de iure patrona. At Capellania dicitur soleatilla, quæ non est per se, sed est intra aliam ecclesiam fundata & constructa. Sic putat *Rebuffus* capellam proprios habere fines & secretos ab alia ecclesia: capellaniam autem esse ecclesiam intra fines alterius adificatam, veluti auxiliarem, appendicem, sacellum, ædiculam, oratorium. ¶ *Quemadmodum ꝛa aliquando latius quam pat. sit patetibus finibus ecclesie parochialis, minor intra fines extruitur ecclesia: forsan vel quod hyeme interceptur parochis iter, ne possint ad matricem ecclesiam venire, vel inuibus, vel a quarum copia. Quare a sacerdote matricis ecclesie, in adiutrice illa addita præficitur diuini officii causa quidam presbyter cum clerico, ca. ad auentiam, de eccles. adificam. qui sacerdoti paroco sit subditus. glo. 3. in c. eam re, de sta. & quaest. ¶ Capella, sacellum dicitur quoque Latine loquentibus potest: quod sacellum sit paruis locus cum ara consecratus, composito nomine, auctore *Trebatio*, & sacro & cella, quasi sacra cella, quanquam *Gellius* a sacro sacellum diminutum dicit. *Gellius. li. 6. cap. 12.***

¶ Capellæ quædam dicuntur spiritualitate, seu ecclesiasticæ: quædam profanæ, seu seculares. Spiritualitatem seu ecclesiasticam eam dicimus, quæ auctoritate episcopi est ordinata & fundata, quo casu habet formam beneficii ecclesiastici, *can. quaestum, 1. q. 3.* & proinde non possit donari vel concedi a patronis seu fundatoribus, inconsulto episcopo, videlicet sine institutione episcopi dicitur *can. cum laicus. & c. nobis, de iure patronat. ca. frequenteribus, de institutione. ¶ Capellania hæc duplex, & cum plebe subdita. in c. 1. de capell. monacho. & sine plebe, cum onere tamen officii diuini sibi diuini existens, atque in postrema hac specie, si non habeat in fundatione dictam legem assiduitatis, quam vocant residentiam potest præfectus per aliam munus impositum implere. *Nicol. Boer. cons. 31. num. 4. & 6.* Iure ethnicorum erant huiusmodi quoque gentilitia sacerdotia, quæ patronata nobis, per familias aliquas præuentibus & redditibus donata, & exornata. *Meminit Cicero, pro domo, & de arusp. respons.**

¶ Ab episcopo inter Christianos tantum, sacræ ædes & ædificula dedicantur & consecrantur, non auctoritate propria cuiusque, *cano. nemo, de consecrat. dist. 1. ne prætextu religionis superstitione vel error irrepat in mentes hominum, vno quoque fanum & locum & modum colendi sibi arrogante. Quemadmodum de Micha legitur, Iudic. c. 17. neve sacra in honeste & illegitime & cum abusa singulis tractentur, aut sine reuerentia. Quod ne fiat & dedicatio cauet publica. ¶ Nihil enim aliud est dedicare, quam vtendi in idum legitimum facere, secundum *D. Chrylostomum, in epist. ad Hebræos.* adhibitis publicis orationibus & supplicationibus. Exemplumque eius rei in lege diuina prostrat in sanctificatione arce & tabernaculi Dei, *Exod. cap. 40. & templi 3. Reg. 8. & 1. Esdra, 6. & 1. Macha. 4.* Iussit enim Deus, ne sacrificaretur in omni loco, sed in loco quem dominus elegerit in vna tribuum. *Deus. 12.* Lex erat etiam idololatrarum & 12. tab. nemo Deo separatis habet: nouos, aut alienigenas, quod id confusio nem pareret. *Cicero 2. de legi. Liuius idem narrat, libr. 39.* sæpe ætate a uorum negotium magistratibus datum, vt sacra externa fieri vetarent. Et *Iosephus* scribit, contra *Apion.* Perlas olim religioni peregrinæ irrogasse capitis pœnas. Apud Romanos etiam in politia religionis seu idololatriz, ante constitutum imperium, non nisi per duumuiros vel ædiles sacros licebat dedicare. Ita apud *Liuium* legimus, *libr. 6. deca. 1.* ædem Martis Gallico bello votam, dedicatam fuisse a *Ti. Quinto* duumuiro sacris faciendis. Et rursum, *Liuius, libr. 3. deca. 3.* duumuiros creatos, *M. & C. Attilios*, qui ædem Concordiæ, quam *Lælius Manlius* prætor vouerat, dedicarent. Iterum, *Fabrum* duumuirum esse iussu a senatu, vt dedicaret ædem *Veneris Ericiniæ*, quam *Q. Fab. Dictator* vouisset. *Munus & id fuit summorum illorum pontificum, item consulum, & subinde imperatorum. Sed pontifices verba præbant. Et consensu, ait Liuius, d. libr. 3. deca. 3.* populi, *Cornelium Barbatum* Pontif. Max. ia dedicatione templi Concordiæ, verba prætere, cum more malorum negaret, nisi imperatorem aut consulem peste templum dedicare. *libr. 9. deca. 1.* Meminit *Flauius Vopiscus, Aurelianus* ita mandasse, ego ad senatum scribam, qui mittat pontificem, qui dedicat templum. *Flauius Vopiscus, in historia & epistola Aurelia. ¶* Fiebat ergo dedicatio templi per imperatorem aut eius iussu, sacra loca, *9. de r. diuis. P. li. 1. in possessio. legator, li. 36. P. tit. 4.* maxime si de loco publico in sacrum conuertendo agebatur, vel de priuato dedicando. Atque ideo Romani Imperatores, suorum idolorum gerebant summum pontificatum, & inaugurabantur omnibus sacerdotiis, nec alia ratione, quam vt haberent omnes religiones & sacrificia in sua potestate, & manu. *Dion. Cassius, li. 53. Hist.* Quod & in regno *Ægyptiarum* aliquando obtinuit. *Pla. li. ciuili vel de reg. no. Aristot. 3. Politic. cap. 10.* ¶ Postquam autem *Cæsar* Christianam colere religionem, ex *Iustiniani* etiam sanctione cautum, nisi auctoritate pontificis dicitur esse loci sacri fieri dedicationem. *S. sacres, de rer. diuisio. ap. Iust. in. Quod firmavit Vibianus tertius & alii pontifices summi. cap. ad hoc, & cap. 1. de relig. domib. ca. 2. de consecra. eccle. can. nullus, ca. altaria, in 2. de consecra. dist. 1. melius in ca. auctoritate, 4. de pruis. in Sexto. §. 1. ut nullus fabricet orat. domus prætor vol. episcopi in auct. colum. §. 1. 16. cons. nouel. 67.* Vt eius prudentia cultui diuino in futurum & clericis conlatur. *d. c. nemo, de consec. dist. 1.* Hicque curabit eo modo fieri quod aduocant *Epictetus, Arrius in enchiridio Epistolæ.* libere & sacrificare secundum patrios mores vnum quemque, pure, absque lascinia, absque negligentia, non parce, non supra facultatem. Et proinde iubet ius episcopi, vt altaria sub memoria martyrum publice falso adificata deiciant. *can. placuit, de consec. dist. 1.* Quod hodie nec priuatus, nec publica populi auctoritas absque episcopo, possit locum sacrum facere, sicuti olim. *Martian. in l. in tantum, 6. §. 5. & Vlpian. in l. sacra loca, 9. de rer. diuis. l. 3. §. si quis in sepulcro, de sepul. violato, P. ¶* Capellania itaque secularis erit, quæ per laicos, in suis fundis & domibus fundatur, & destinatur alicui sacerdoti: vt tibi alicui cultui diuino inferuiat, eiusque nomine stipendia aliqua percipiat, idque sine auctoritate dicitur sancti episcopi. Quare fundatio hæc, profana tantum est: aut legatum pium tantum, vt ait *Ioannes Faber, in §. nullius, de rer. diuis. Quare* inconsulto episcopo, nutu patroni vel heredis concedi poterit presbytero, cui libebit: vt notat *Guido Papzus, quaest. 187.* Neque episcopus, qui visitando & circumueundo dicitur ab ecclesiis quippiam exigit visitationis iure, poterit ex huiusmodi priuato oratorio quicquam capere aut petere, *cap. si de cons. ap. Grego.* quia nec huiusmodi capellæ seculari liceat habere insignia ecclesiæ, campanam, aut pignaculum, seu campanile ex prohibitione *Celestini. cap. parentibus, cap. 16. de pruis. lib. 5. Decret. tit. 33.* Sed hinc de his capellis plura dicere superledebo: videto de illis *Mathæum Pacum*, tractat. de mandatis apostolicis, quinta parte, numero 32. & sequentibus. Quæ refert ad capellanos dictos ratione beneficii vel sacelli: vnde nascitur ius patronatus ecclesiasticum, de quo alibi diximus. ¶ Alii porro capellani sine sacerdotio & capella aliqua, vel abique reddito ex capella, sunt. In Gallia alicubi, capellani dicuntur, & sacerdotes omnes, sine sacerdotio, vt apud nos *Tectofages.**

¶ Sunt & capellani Pape diuersi generis, & privilegii. *Io.annes Gallus, in quaest. decis. per Arestia parlati 9. 31. ubi & de eorum benefici-*

beneficis, que in curia Romana vacare dicuntur, alii namque sunt commensales, alii honoris huius titulo tantum donati, alii cum stipendiis, alii sine illis. Commensales in curia Romana tenentur residere, alii nequaquam, *can. vnic. de ver. sig. in Sex.* Capellani vero Papæ erant iurisperiti, qui in officiis diuinis summ. pontif. seruiabant in sua capella, in qua & summ. pontif. sæpe audiebat causas & controuersias, per principes & reges seculi & orbis Christiani, etiam extra negotia fidei delatas ad illum, quæue consistoriales non erant. A quo munere paulatim sum. pont. sese auocantes, cœperunt primum harum controuersiarum audientiam suis capellanis concedere. ex quorum relatione postea iudicabant. ¶ Et ideo qui prius capellani Papæ dicebantur, nunc auditores sacri palatii dicti. Quibus etiam deinceps sum. pont. causarum quoque decisionem suo rescripto concedere. Atque ex more usurpatum subinde, ut fere in omnibus decisio speciali rescripto istis demandetur, *Oulianus Vestrius, lib. 2. in introductionis in actiones aule Rom. c. 17.* ¶ Hodie ideo ordinem hunc constituunt duodecim ex restrictione Sixti 4. ante quem plures. Dicti & illi nunc auditores Rotæ, cuius Rotæ & auditorii decreta pro senatusconsultis habentur: ut ex decisionibus eorum excusis apparet. Plura autem de auditorio Rotæ videto apud Ludouicum Gonesii. in *proemio regularum cancellarie.* ¶ Capellani, qui honoris causa huiusmodi ornantur titulo, vere non sunt capellani Papæ secundum Boerium, *q. 17. nu. 9.* Sic enim princeps aliquibus honorem solum communicat, non autem utilitatem, *§. renouamus, tit. ut ordinaria prefecti. & c. in authen. coll. 5. tit. 9. & ibi glo. in verbo videtur.*

De Præstimonio, Obitu & Obituariis. Cap. 30.

1 Præstimonium interdum beneficium, aliquando minime.

2 Obitu & obituarius quid.

Accedit ideo capellis præstimonium, seu præstimonia, quæ aliquando beneficium habet formam, si in titulum conferatur: interdum minime, ut si destinatur officio temporali, ut scribit Rebuffus *in tit. de pacif. possessor. nu. 90.* Oldradus *conf. 140. alias 113. incipien. in ecclesia. & consi. 8. incipien. quod processus.* Dominicus *consil. 89.* & Ioan. Franciscus de Patinis in *Apostillis ultimis ad extrinsecos Ioan. 22.* Meminit de præstimonis *& c. de concess. preb. in Sexto.* Tunc autem proculdubio beneficia non sunt, cum dantur, stipendiorum & mercedis causa. Et proinde in impetratione beneficiorum, in cuius diplomate exprimi debent etiam beneficia possessa per impetrantem modici valoris, *c. cum adeo 17. & c. ad aures. 8. & cap. ad audientiam. 31. c. postulat. 27. de rescript. ap. Grego.* non tenetur impetrans de præstimoniam in stipendia concessa, mentionem facere, quod beneficium non sit, ut notat Dominicus *ius, in ca. si motu proprio, in vers. benefi. & ibi Dominicus col. 2. vers. sed quid habent, de prebend. in Sex.* & Ioannes Andreas. ¶ Affines ideo quoque capellis & beneficiis sunt obitu: unde obituarii dicti sunt. Quando per legatum, vel fundatione a viuentis facta, bona quædam destinantur orationibus faciendis pro aliquo qui iam obit, vel moriturus est. De quo consulendus Philippus Decius, *consil. 148.* Refert Wolfgang Lazius *lib. 3. Comment. reip. Romæ. c. 11.* Probat illorum Iunif. consulti legatum ea conditione relicto, ut lucerna perpetuo circa sepulcrum accendatur, *l. Mauiæ. 44. de manum. testam. P.* Et conuenitur Symmachus apud Valentinianum, Theodosium & Archadium CCC. pro suorum Deorum cultu: contra Christianos, agros virginibus vestalibus & ministris suorum sacrorum, deficientium voluntate relicto, a fisco tunc retineri. *Symma. ad Valenti. Theodo. & Archad.*

De Operario seu Ædituo sacro. Cap. 31.

1 Operarius seu Ouariers ecclesiarum qui.

2 Quæstoris sacre pecunie.

3 Æditus templorum qui, & eorum munus eod.

4 Ædiles curam refectionis templorum habuerunt. 3. 4. 5. Templorum refectione ad quem pertinet, eod. 3.

5 Relectio loci seruientis, onus est eius, cui debetur seruitiu.

6 Operaria beneficium non est. & num. 6.

Viglus operarios vocat eos, quibus cura operum & fabricæ ecclesiasticæ commissa est: *ouariers & marguilliers.* Quos Plato 6. de legib. vocat quæstiores & allèruatores sacre pecunie,

eosque arbitratu necessarios in singulis templis, qui luctorum agrorumque ipsis dedicatorum, & fructuum conductionumque & locationum domini essent. Aristoteles autem eos videtur nominare ædituos, & sacrarum pecuniarum custodes. *Alia species, inquit Aristo. 6. Politicor. c. si. curacionis est circa rem diuinam, seu sacerdotis, & aduni circa templa, ut conferentur que sunt, & erigantur ruinosæ edificia. & cetera omnia quæ pertinent ad diuinum cultum: euenit autem alicubi ut in paruis ciuitatibus curam hanc esse vnam: alibi vero plures separatas a sacerdotio, & esse sacrificulos ædituos, & custodes sacrarum pecuniarum.* ¶ Varro 4. apud Romanos hanc fuisse curam ædilium testatur, *Varro 4. de lingua Latina.* Et inde ædiles dictos, quod ædes sacras & priuatas procurarent. Fuit & cura præfidum prouinciarum prima, ubi in prouincias suas peruenissent, ædes sacras, & opera publica circuire, inspiciendi gratia in sarta tecta que essent, & refectione aliqua indigerent, *Vlpia in l. si in aliquam. de offi. procons. P.* Erat permittum olim in lege antiqua sacerdotibus, ex gazophylacio tēpli pecuniam capere, quæ offerebatur pro peccatis: ea tamen lege, ut templum reficerent. Quamobrem legitur regem Israelis Iohan, cum sacerdotes non instaurarent sarta tecta templi, vocasse Ioiadam pontificem & sacerdotes, & dixisse: *Quare non instauratis sarta tecta templi? nolite ergo amplius accipere pecuniam iuxta ordinem vestrum, sed ad instauracionem templi redidite eam.* Et postea sequitur, prohibitos sacerdotes ultra accipere pecunias a populo, & instaurare sarta tecta domus. Et pecuniam postea in gazophylacio delatam cum excreuisset, & inde eductam presentem scriba regis & pontifice numeratam, & datam iuxta numerum atque mensuram in manu eorum, qui præerant commentariis in domo domini, *4. Reg. c. 12.* Aliquando inter Christianos, pontificibus sacerdotiorum vna ex quatuor pars pro fabrica data, *can. quatuor. can. de redditibus. 12. qu. 2. cum simil.* postea præfectis sacerdotis relicta, *can. prius. c. vnic. can. placuit. 10. q. 3.* ut antea docuimus, dum de curionibus seu rectoribus & parochis hoc libro egimus. Equumque visum est, sacerdotes & curiones, qui pro fructuariis in beneficiis habentur, *glo. in c. presenti. de offi. ordinar. in Sexto. in verbo reseruati,* ad modicam refectionem ædium, ex quibus consequuntur fructus, teneri: ut reliquos ædium usufructuarios, *l. usufructu legato. & l. hæcenus. de usufr. P. l. inter usufructuarium, de dam. in felt. P.* ¶ Sic ideo etiam regulariter, qui ex re seruitem percipiunt, & eam sibi deberi assent ad refectionem rei seruientis tenetur, non is qui eam debet, *Lessforie. 6. Gallus. & l. sic. relectio. si seruus. vmd. P.* ¶ Quæ ideo de modica refectione intelliguntur, non de maiori. Nam si illa ad curionem pertineret, plerumque fructuum excederet perceptionem & eis cogere fructibus alio quam ad cultum diuinum impensis, officium eiurare & cedere. Quocirca ut curionis onus aliqua ex parte releuetur, recte in ecclesiis seu templis quæ flores sacri ea de causa constituti, qui ex fide pecuniam quærent ex parochorum liberalitate, & eandem fidem in opera ecclesiæ necessaria impenderent. Et alicubi huic necessitati fructus assignati sunt, regendi, & distribuendi per viros delectos, strenuos & prouidos. Proinde res ideo instaurandis templis relicte, & officium quæstorum, & vt dictum est, operaria, inter beneficia non sunt ecclesiastica, *Rebuff. in tracla. Nominacionum. q. 15. num. 18.* Tum etiam quia hoc munus annuum est, vel alterius spatii ad tempus & non perpetuum, & laicis etiam committitur, *Decius in c. decernimus. num. 11. de iur.* Nec in utilitatem quæstoris, sed ecclesiæ solius cui tenetur gestorum reddere rationem, *Rebuffus in proxi. cita. loco, & gl. in cle. 2. de iudi. Quæ aliena sunt a natura beneficii ecclesiastici, quod perpetuum est, c. si. de clerico agro. c. vnic. de capell. mona. in Sex. can. scripsi. can. aliter. can. quamuis triste. 7. q. 1. id est, si consideri potest ab instituto quando vixerit: id enim perpetuum significat ad vitam relatum, l. 1. pro socio. P.* quodve fructus habet in fauorem potissimum clerici inseruientis distributos, *c. 1. & fin. de pecul. cleric. c. nemo de consecra. dist. 1. gl. in d. c. presenti. de offi. ordinar. in Sex.* Inter officia tamen cum redditu aliquo monasteriorum, vel ecclesiarum, quæ regularem vitam abiecerunt: sunt operaria & infirmaria, ut dicunt.

De Collegiatis. Cap. 32.

1 Collegium & collegiati quid.

2 Collegiorum alia licita, alia illicita: & licitorum varia species, profana, ecclesiastica, mixta.

3 Collegia profana artificum.

4 Collegium corpus, societas, assinia, sed diuersa.

5 Saccarii qui Roma.